

Jyrkkä käänne Suomen suhdanne- kehityksessä

Suomen kokonaistuotannon kasvu kiihtyi merkittävästi kuluvan vuoden toisella neljänneksellä huolimatta kansainvälisen taloutta jatkuvasti uhkaavasta epävarmuudesta. Kun kokonaistuotanto vielä supistui tämän vuoden ensimmäisellä neljänneksellä, niin se kasvoi tuotannon suhdannekuvaajan mukaan toisella neljänneksellä runsaat kolme prosenttia alkuvuodesta ja noin viisi prosenttia viime vuodesta. Hyppäyksellinen muutos vaikuttaa tuotannon vuosimuutosta kuvaaviin lukuihin aina ensi vuoden ensimmäiselle neljännekselle saakka, vaikka kasvuvauhti hidastuisikin tästä eteenpäin. Palkansaajien tutkimuslaitos arvioi, että Suomen talouskasvu pysyy jatkossa kohtuullisena. Bruttokansantuote kasvaa tätä vuonna 3,7 prosenttia, kun kevään (8.4.) ennuste oli 3 prosenttia. Ensi vuotta koskeva bkt:n kasvuennuste on 3,7 prosenttia ja näin vain 0,2 prosenttiyksikköä enemmän kuin viimekeväinen arvio.

Palkansaajien tutkimuslaitos/Ennusteryhmä
Mari Kangasniemi
Jaakko Kiander
Jose Lahtinen
Markku Lehmus
Eero Lehto
Heikki Taimio

Ennuste on julkaistu 8.9.2010

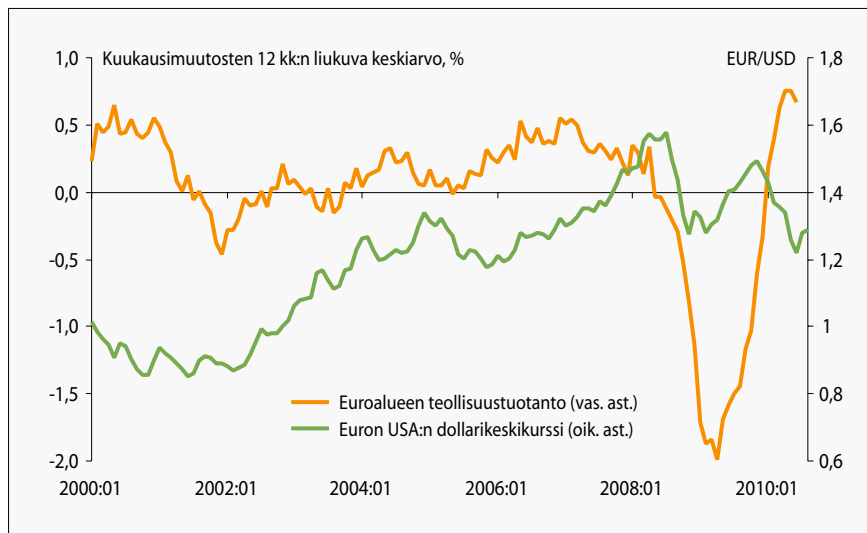
Vaikka kansainvälistä taloutta koskeva epävarmuus on hellittänyt viime kuukausina, ovat sitä uhkaavat negatiiviset riskit vielä tavanomaista suuremmat. Viimeaikaiselle talouskehitykselle on ollut ominaista se, että tunnelmat osake- ja rahoitusmarkkinoilla ovat vaihdelleet laidasta laitaan. Kansainvälisen talouden epävarmuuden lisäksi poikkeukselliset sääolot kuten ankara talvi ja Islannin tulivuorenpurkaus sekä pitkät ja sitkeät työtaistelut ovat vaikuttaneet Suomen kokonaistuotantoon.

Kovimman haasteen talouskehitykselle heitti toukokuinen rahoitusmarkkinakriisi, jossa Kreikan ja eräiden muiden Euroopan maiden valtioiden rahoitusmarkkina-asema heikkeni jyrkästi. Välillä näytti jo siltä, että tuo kriisi vaikuttaisi investointeihin ja reaalityönteeseen. Euro maiden ja EKP:n toiminnan ansiota kriisi kuitenkin laukesi, mutta se heikensi pitkäksi aikaa euron ulkoista arvoa. Euron heikkeneminen on kuitenkin vauhdittanut Suomen vientiä siinä määrin, että koko kriisin nettovaikutus maan talouteen on vielä toistaiseksi ollut pikemminkin positiivinen kuin negatiivinen.

Euroopan talouskasvu entistä epäyhtenäisempää

Euroalueen ja koko EU:n talous kasvoi tämän vuoden toisella neljänneksellä yhden prosentin edellisestä neljänneksestä, mikä on nostamassa Euroopan tämän vuoden kasvulukua jo lähemmäksi kahta prosenttia. Toistaiseksi Euroopan kasvu on perustunut ulkomaankauppaan. EU-alueella merkit kotimaisen ky-

Kuvio 1. Euroalueen teollisuustuotanto ja euron dollarikurssi 2000:01–2010:08.

Lähde: EKP, Eurostat.

synnän piristymisestä ovat kuitenkin yhä selvempiä. Tämän vuoden toisella neljänneksellä yksityinen kulutus kasvoi jo 0,5 prosenttia edellisestä neljänneksestä ja yksityiset investoinnit tätä tuntuvasti enemmän. Kesäkuun lukujen perusteella esimerkiksi rakentaminen olisi vauhdittunut laajemminkin koko EU:n alueella.

On ilmeistä, että EU-maiden kotimainen kysyntä vahvistuu jatkossakin. Yksityisen kulutuksen näkymiä parantaa se, että useissa maissa työmarkkinatilanne on jo kohentunut ja työttömyysaste on laskussa. Tätä käsitystä tukevat myös tiedot EU-alueen heinä-elokuun kuluttajaluottamuksesta ja vähittäiskaupan näkymistä. Tämän vuoden jälkipuoliskolla yksityisen kulutuksen kasvu tulee olemaan melko vahvaa Saksassa ja muissa nopeahkosti elpyvissä maissa. Ensi vuonna EU-alueen kasvu nojautuuikin entistä enemmän kotimaisen kysynnän elpymiseen. Tätä kehitystä kuitenkin heikentää se, että finanssipolitiikan elvytyksestä ollaan irrottautumassa. Yksityisen kulutuksen ja investointien lisäyksen vaikutus on kuitenkin hallitsevampi kuin finanssipolitiikan elvytyksen heikentymisen vaikutus. EU-alueen kokonaistuotannon odotetaan kasvavan tänä vuonna 1,8 prosenttia ja ensi vuonna 2,1 prosenttia.

EU-alueella eri maat ovat kehittyneet varsin epäyhtenäisesti. Kun tuotanto supistui viime vuonna joissakin euroalueen eteläisimmissä maissa – kuten Ranskassa, Espanjassa, Portugalissa ja Kreikassa – selvästi vähemmän kuin euroalueella tai koko EU:n alueella keskimäärin, niin tämän maaryhmän talouskasvu

on alkuvuonna jäänyt muusta Euroopasta. Nopeimmin ovat taantumasta elpyneet Saksan ohella Ruotsi, Viro ja Slovakia. Myös Suomi, Hollanti ja Belgia kuuluvat tähän maaryhmään. Näyttää siltä, että nyt muita vauhdikkaammin kasvavat maat olisivat kärsineet investointitavaroiden kysynnän ja kehittyvien maiden markkinoiden väliaikaisesta romahtamisesta. Kun vienti Aasiaan, Etelä-Amerikkaan sekä EU:n lähialueille kuten Turkkiin ja Venäjälle jälleen vetää, nämä maat ovat vahvaan vientiinsä nojautuen elpymässä vauhdikkaasti.

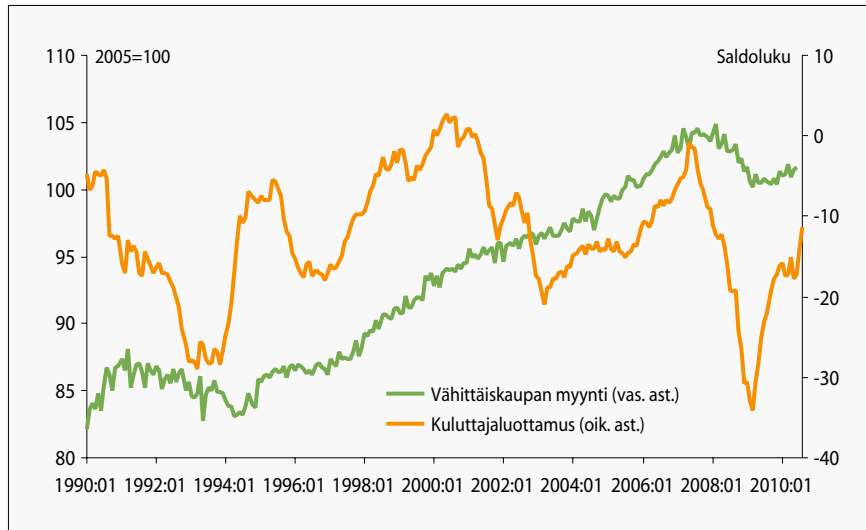
USA:n talouskasvu on hidastumassa uudestaan tämän vuoden aikana, mikä herättää kysymyksen, voisiko tämä heijastua laajemmallekin maailmantalouteen ja Eurooppaan. Alkuvuoden kauppatilastojen pohjalta voidaan sanoa, että esimerkiksi EU:n vienti on kasvanut USA:han

selvästi hitaammin kuin muualle ulkomaille. Niinpä jopa EU:n tammi-toukokuun viennin absoluuttinen lisäys verrattuna vuotta aiempaa oli Kiinaan 12,8 miljardia euroa ja siten selvästi enemmän kuin vastaava USA:han suuntautuvan viennin 7,5 miljardin kasvu. Jo yksin Turkkiin EU:n vienti kasvoi lähes yhtä paljon kuin USA:han.

Alkuvuoden kehityksen perusteella näyttää siltä, että EU:n talouskasvun nopeutuminen on nojautunut nimenomaan Aasian ja Etelä-Amerikan viennin kasvuun. Näyttääkin siltä, etteivät USA:n kasvun hidastumisen aikaansaamat suorat kysyntävaikutukset eivätkä edes Aasian kautta realisoituvat vaikutukset vielä riitä suistamaan muuta maailmaa hyvin hitaan kasvun piiriin.

Ei näytä siltäkään, että USA:n kasvun hidastuminen olisi johtamassa sellaiseen rahoitusmarkkinahäiriöön ja pankkien luotonantokyvyn heikentymiseen, mikä aikaansaisi uuden investointilaman. Tähän vaikuttaa se, että vaikka keskuspankkien päätöskorkojen matalan tason vallitessa rahapolitiikan keinot elvyttää taloutta ovat suhteellisen tehottomia, on keskuspankeilla vielä voimassa varsin poikkeuksellinen käytäntö, joka on omiaan estämään uuden rahoituskriisin puhkeamisen. Poikkeuksellista on, että keskuspankit ovat ottaneet itselleen yksityispankkien ja muiden vastaavien rahoitusmarkkinainstituutioiden tehtäviä. Esimerkiksi EKP on lieventänyt lyhytaikaisen keskuspankkirahoituksen ehtoja mm. vakuusehtojen osalta sekä alkanut myöntää pankeille ja lopulta

Kuvio 2. Kuluttajaluottamus ja vähittäiskaupan myynti euroalueella 1990:01–2010:08.

Lähde: Eurostat.

myös euroalueen ongelmavaltioille pitempiaikaista rahoitusta. Nämä poikkeukselliset järjestelyt jatkuvat ainakin ensi vuoden alkupuolelle.

Euron vaihtokurssin arvaamattomat muutokset muodostavat edelleen reaalitaloutta uhkaavan riskin

USA:n kasvun mahdollinen hidastuminen saattaa vaikuttaa Eurooppaan myös dollarin eurokurssin heikkenemisen kautta. Jo vuoden 2008 kuluessa ennen rahoitusmarkkinoiden romahdusta nähtiin, miten herkästi euron liiallinen vahvistuminen voi hidastaa alueen talouskasvua. Niinpä jos USA:n kasvu pysyy hitaana ja Euroopan kasvu voimistuu ja osoittautuu suhteellisen vakaaksi, on ilmeistä, että euro alkaa uudelleen vahvistua suhteessa USA:n dollariin. Tosin euroalueen epäyhtenäisyys ja rahoittajien epäluottamus Kreikan ja joidenkin muiden euro maiden valtioiden ja pankkien kykyyn selviytyä veloistaan aikaansaavat tälle vastatendenssin.

Euroopan kannalta olisi joka tapauksessa epäsuotuisaa, että USA:n kasvun hidastumiseen liittyisi dollarin eurokurssin heikkeneminen ilman, että Kiinan ja eräiden muiden Asian maiden valuuttojen dollariyhteydet heikkenisi. Kun esimerkiksi USA:n talouskasvun hidastumisen aikaansaama suora kysyntävaikeus Eurooppaan jäänee pieneksi, niin on mahdollista, että

valuuttamarkkinoiden kautta realisoituva vaikutus voi muodostua merkittäväksi ja pahimmillaan Euroopan kasvua ainakin lyhytaikaisesti hidastavaksi.

Euroopan maiden elpymistä uhkaa myös finanssipolitiikan suunnan suhteellisen nopea käänne elvyttävästä lievästi kiristäväksi jo vuonna 2011. Finanssipolitiikan suunnan muutos olisi huomattavasti perustellumpaa, jos alueen yksityisen kulutuksen ja investointien kasvu olisi nykyistä vakaammalla pohjalla ja jos todellinen tuotanto ei olisi potentiaalisen tuotannon alapuolella niin paljon kuin se vielä tämän vuoden aikana on.

Euroopan keskuspankki jatkaa ensi vuoden alkuun saakka poikkeuksellisia toimia, joilla alueen pankkien ja heikoimpien valtioiden rahoituksen saantia

tuetaan keskuspankin rahoitusmarkkinainterventioilla. Euroalueen inflaatio pysyy alle kahdessa prosentissa vielä vuonna 2011 ja EKP:n rahapolitiikan mahdollinen kiristys lykkääntyy vuoteen 2012. Niinpä PT:n korkoennusteessa oletetaan, ettei päätökorkoa nosteta vielä vuoden 2011 aikana. EKP:n päätöksiin vaikuttaa epäsuorasti USA:n talousnäkymien heikkeneminen ja se, että myös USA:n keskuspankki pitää päätökorkonsa ensi vuonna ennallaan.

USA:n talouskasvu ensi vuonna vain 2,5 prosenttia

Vielä tämän vuoden ensimmäisellä neljänneksellä USA:n kokonaistuotanto kasvoi 0,9 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Kasvua lisäsivät erityisesti varastoinvestoinnit. Toisella neljänneksellä kasvu hidastui 0,4 prosenttiin. Tuolloin varastojen muutoksen vaikutus heikkeni, kun taas julkisen kysynnän kasvua tukeva vaikutus vahvistui. Ulkomaankaupan nettovaikutus oli jo selvästi negatiivinen, mihin on osin vaikuttanut dollarin vahvistuminen euroon nähden. Yksityisen kulutus on tukenut talouskasvua melko heikosti, eikä sen vaikutus ole juuri vahvistumassa, onhan USA:n työmarkkinatilanne heikentynyt jatkuvasti.

On ilmeistä, että USA:n kasvuvauhti pysyy hitaahkona vielä tämän vuoden jälkipuoliskolla ja kiihtyy vajaan kolmeen

Taulukko 1. Kansainvälinen talous.

Kokonaistuotannon määrän kasvu (%)	2009	2010e	2011e
Yhdysvallat	-2,6	2,7	2,5
Euro-16	-4,1	1,7	2,1
Saksa	-4,9	3,2	2,8
Ranska	-2,6	1,7	2,0
Italia	-5,0	1,2	1,7
EU27	-4,3	1,8	2,1
Ruotsi	-5,1	3,6	3,4
Iso-Britannia	-4,9	1,5	1,8
Japani	-5,0	2,0	2,0
Venäjä	-7,9	5,0	5,0
Kiina	8,7	10,0	9,0

Lähde: BEA, BOFIT, Eurostat, Palkansaajien tutkimuslaitos.

prosenttiin vasta ensi vuoden jälkipuolella. Uuden käänteen heikompaan on aikaansaanut se, että valtion verotuki asunonostajille päättyi toukokuun alusta lukien. Ensi vuonna finanssipolitiikan tuki kokonaistuotannolle alkaa heiketä myös muilta osin. Kaikkiaan USA:n kokonaistuotanto kasvaa tänä vuonna 2,7 prosenttia ja ensi vuonna 2,5 prosenttia. Vuoden sisäisen kasvuvauhdin kiihtymisen ensi vuoden jälkipuoliskolla mahdollistaa odotettavissa oleva työmarkkinatilanteen tasaantuminen sekä vientimarkkinoiden vahvistuminen Euroopassa ja Aasiassa.

USA:n liittovaltion alijäämä nousee tänä vuonna noin 10 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Suuri alijäämä ja valtion velka, joka lähentelee jo 100 prosenttia bkt:sta, rajoittavat mahdollisuuksia tukea talouskasvua finanssipolitiikalla tulevina vuosina. Taantuma taas leikkasi merkittävästi USA:n vaihtotaseen ja kauppataseen alijäämiä. Käynnistynyt kasvu on kuitenkin uhkaavasti palauttamassa vajeet taantumaa edeltävälle tasolle. On selvää, että tämäkin trendi on hidastamassa USA:n talouskasvua keskipitkällä aikavälillä.

Kehittyvien talouksien kasvu edelleen nopeaa

Kiinan kokonaistuotannon kasvuvauhti on nousemassa tänä vuonna 10 prosenttiin. Teollisuustuotannon kasvuvauhti on viime kuukausina hidastunut vajaasta 20 prosentista 13–14 prosenttiin, mutta on merkillepantavaa, että vähittäiskaupan kasvu on kohonnut tänä vuonna noin 18 prosenttiin. Kiinan yksityisen kulutus on vihdoon vauhdittumassa. Toistaiseksi kotimainen

kysyntä on nojannut investointeihin. Investointiaste on pysynyt tänäkin vuonna noin 25 prosentissa. Kiinan kansantalous kasvaa ensi vuonna noin 9 prosentin vauhtia ja siten vain vähän tämänvuotista hitaammin.

Japania lukuun ottamatta myös Aasian kehittyneiden maiden talouskasvu pysyy suhteellisen nopeana, keskimäärin 6 prosentissa tänä vuonna ja 5 prosentissa ensi vuonna. Kiinan ohella kasvuvauhti on nopeahkoa muissa Aasian kehittyvissä maissa kuten Intiassa, Indonesiassa ja Vietnamin. Huolimatta Pohjois-Amerikan talouskasvun hidastumisesta kokonaistuotanto kasvaa useimmissa Etelä-Amerikan maissa. Brasilian kasvu on tänä vuonna 5 prosenttia ja ensi vuonna 7 prosenttia.

Venäjän talous on tämän vuoden aikana elpynyt tuotannon syvähköstä 8 prosentin taantumasta. Sekä tänä että ensi vuonna talous kasvaa noin 5 prosentin vauhtia. Kasvu on nojannut pitkälle ulkomaankauppaan. Vielä tämän vuoden alkupuoliskolla investoinnit olivat jopa edellisvuotta pienemmät ja yksityinen kulutus oli kasvanut vain noin prosentin edellisvuodesta. Sekä investointien että yksityisen kulutuksen odotetaan kuitenkin elpyvän jo tämän vuoden jälkipuoliskolla. Ensi vuonna kasvuvauhti tasaantuu. Öljyn hinnan pysyminen vähintään tämän vuoden tasolla ja kaasun hinnan reipas nousu turvaavat, että kansantalouden tulonmuodostus pysyy lähivuosina hyvänä.

Suomen vienti on palautumassa taantumaa edeltäneelle tasolle

Suomen vienti supistui vuonna 2009 peräti 20,3 prosenttia. Jyrkkä romahdus selittyy vientimme investointitarvarapainotteisuudesta ja itse vientimarkkinoidemme kehityksestä. Vientimarkkinoiden kokoa voidaan arvioida Suomen vientiosuuksien ja kohdemaiden bruttokansantuotteiden perusteella. Näin arvioituna nämä markkinat supistuivat vuonna 2009 4,1 prosenttia ja siten yhtä paljon kuin EU-maiden kokonaistuotanto, mutta huomattavasti enemmän kuin koko maailman tuotanto, joka supistui viime vuonna vain 0,6 prosenttia. Suomen vientimarkkinat supistuivat kuitenkin enemmän kuin keskimääräisen EU-maan vientimarkkinat. Tämä ero johtui Itämereen rajoittuvien maiden poikkeuksellisen syvästä taantumasta ja näiden maiden markkinoiden tärkeystä Suomen viennille.

Tänä ja ensi vuonna Suomen vientimarkkinat kasvavat 3,1 ja 3,7 prosenttia ja siten selvästi nopeammin kuin EU-

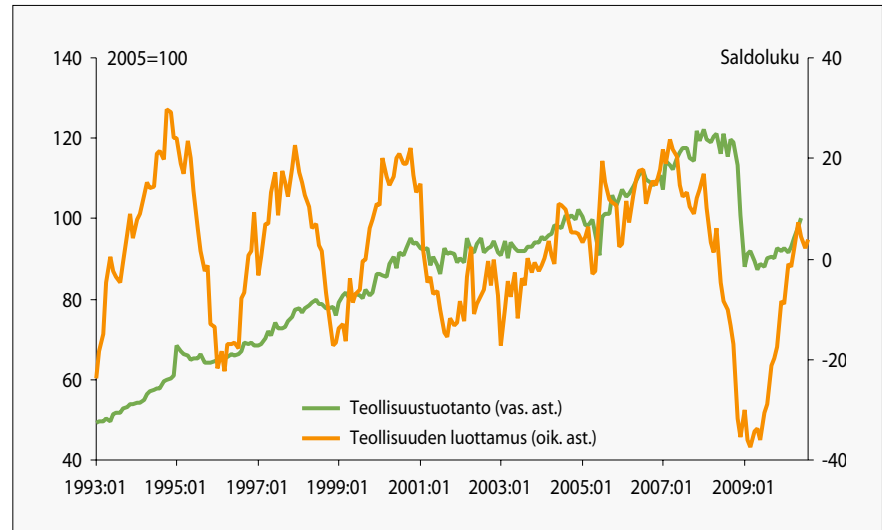
alueen tuotanto. Vientimarkkinoiden kasvua ylläpitää kehittyvien talouksien nopea kasvu ja ennen kaikkea Itämeren maiden nopeahko elpyminen taantumasta. Vauhtia Suomen viennille antaa myös tärkeimpien vientimaidemme kasvun rakenteessa tapahtumassa oleva muutos kohti korkeampaa investointias- tetta.

Kuten PT ennusti jo syksyllä 2009, Suomen vienti ja kansantalous alkoi nousta taantumasta prosessiteollisuuden tuotannon ja sen tuotteiden viennin kasvun myötä. Niinpä metsäteollisuuden viennin määrä kasvoi jo alkuvuonna 2010 vuoden takaisesta 24 prosenttia. Metallien ja jalostuksen vienti kasvoi tätäkin enemmän, ja myös kemian teollisuuden vienti on yltämässä reippaaseen kasvuun. Kone- ja laiteteollisuudenkin vienti on taittunut selvään kasvuun tämän vuoden toisella neljänneksellä. Sähköteknisen teollisuuden viennin odotetaan vauhdittuvan vasta tämän vuoden jälkipuoliskolla.

Viime vuonna sekä tavaroiden ja palvelusten vienti supistui sekä arvoltaan että määrältään tuontia enemmän niin, että tavaroiden ja palveluiden ylijäämäkin supistui. Tänä vuonna kehitys on jo päinvastaista: vienti kasvaa tuontia enemmän ja kauppatase kasvaa. Palkansaajien tutkimuslaitos ennustaa, että tavaroiden ja palveluiden viennin määrä kasvaa tänä vuonna 9,6 prosenttia ja ensi vuonna 8,2 prosenttia, kun taas tuonti kasvaa tänä vuonna 8,3 prosenttia ja ensi vuonna 7,2 prosenttia. Kumpanakin vuonna vaihtosuhte heikkenee jonkin verran, mutta siitä huolimatta sekä kauppatase että palveluiden tase kohenevat molempina vuosina.

Alkuvuonna 2010 Suomen vienti kasvoi 10 prosentin vauhtia EU-maihin, joiden osuus Suomen kokonaisviennistä oli runsaat 58 prosenttia. Yhtä nopeasti lisääntyi Itä-Aasiaan suuntautuva vientimme. Muille suhteellisen tärkeille vientimarkkinoille, kuten Venäjälle, muuhun EU:n ulkopuoliseen Eurooppaan ja Pohjois-Amerikkaan, vienti kehittyi tätä selvästi heikommin. Yksittäisistä maista Ruotsi on noussut Suomen tärkeimmäksi vientikohteeksi. Saksakin on säilyttänyt keskeisen asemansa, mutta Hollannin tuleminen yhdeksi Suomen tärkeimmistä vientikohteista on merkillepantavaa. On ilmeistä, että jo loppuvuonna ja erityisesti ensi vuonna, kun kone- ja laiteteollisuuden vientitoimitukset pääsevät vauhtiin, Kiinan ja Venäjän

Kuvio 3. Teollisuuden luottamus ja teollisuustuotanto Suomessa 1993:01–2010:08.

Lähde: Eurostat.

osuus Suomen viennistä tulee nousemaan. Sama koskee myös Etelä-Amerikkaa, jonne suuntautuva vienti vielä supistui alkuvuonna.

Pitkästä aikaa raskas teollisuus kasvun veturina

Jo viime marraskuussa julkaistussa PT:n toimialaennusteessa ennakoitiin Suomen teollisuuden ja sitä tukevien palveluiden tuotannon kasvavan reippaasti tänä vuonna. Tuolloin ennakoitiin tehdasteollisuuden ja teollisuutta tukevien palveluiden kasvavan vajaat 6 prosenttia tänä vuonna ja noin 7 prosenttia ensi vuonna. Nyt näyttää siltä, että nämä ennusteet olisivat toteutumassa, kun kokonaistuotanto on elpynyt useilla toimialoilla tämän vuoden ensimmäisen neljänneksen heikon kehityksen jälkeen.

Kuten jo viime vuonna arvioimme, kasvu lähti liikkeelle ja on ollut nopeinta metsäteollisuudessa, metallien jalostuksessa ja kemian teollisuudessa. Metallien jalostus kasvoi kesäkuussa jopa yli 60 prosenttia viime vuoden kesäkuuhun verrattuna. Metsäteollisuuden tuotannon kasvu tasaantuu jo tämän vuoden aikana, ja ensi vuonna kasvu jää erityisesti kone- ja laiteteollisuuden sekä sähköteknisen teollisuuden varaan. Sitä, että kone- ja laiteteollisuuden tuotanto on elpynyt selvästi jo tämän vuoden aikana, voidaan pitää yllätyksenä.

Teollisuuden näkymiä varjostaa kuitenkin telakkateollisuuden ajautuminen kriisiin, mikä on nostamassa jyrkästi Turun alueen työttömyyttä. Kaiken kaikkiaan tehdasteollisuus kasvaa kuitenkin tänä ja ensi vuonna noin 7 prosentin vauhtia. Liike-elämää tukevissa palveluissa kasvu on ensi vuonna selvästi tämänvuotista nopeampaa. Teollisuuden tukemana myös kuljetuspalveluiden kasvu on nousemassa 3 prosentin tuntumaan.

Osittain teollisuuden isot kasvuluvut selittyvät viime vuoden heikkoudella, eli vuodentakaiset vertailuluvut ovat hyvin matalat. Henkilökohtaisissa palveluissa kehitys on jatkossakin suhteellisen hidasta, joskin kohentunut työmarkkinatilanne on nostanut tämän alan kasvuodotuksia. Ensi vuonna kotitalouksien ostovoimaa leikkaavat finanssipolitiikan kiristykset kuitenkin hillitsevät tämän lohkon kasvua. Rakentaminen vauhdittuu entisestään, kun myös teollisuus-, toimisto- ja liikerakentaminen elpyvät pohjakosketuksen jälkeen. Toistaiseksi rakentamisen jyrkkä käänne parempaan on selittynyt asuinrakentamisen vilkastumisella.

Asuinrakentaminen taas vilkasta

Investoinnit vähenivät edelleen tämän vuoden ensimmäisellä neljänneksellä. Supistuminen oli voimakasta liike- ja toimistorakentamisessa. Myös kone- ja laiteinvestoinnit olivat selvässä laskussa. Valtion elvytystoimet eivät juuri näkyneet maa- ja vesirakentamisessa, joka supistui lähes 19 prosentin vuosivauhtia. Asuinrakentaminen sen sijaan osoitti piristymisen merkkejä jo alkuvuonna, ja sen vauhti on vain kiihtynyt viime kuukausina – asuntojen uudisrakentaminen kasvoi toukokuussa lähes 80 prosenttia vuodentakaiseen tasoonsa verrattuna. Asuinrakentamisen kasvu onkin tänä vuonna niin voimakasta, että se nostaa yksinään investointien kasvuluvun positiiviseksi.

Muut investoinnit sen sijaan jatkavat supistumistaan: erityisesti muun rakentamisen taso jää tänä vuonna selvästi viime vuoden tasosta. Maa- ja vesirakentamisen ennustetaan piristävän vuoden loppua kohden, kun valtion rahoittamat hankkeet pääsevät vauhtiin, mutta se ei riitä nostamaan koko vuoden kasvulukua positiiviseksi. Kone- ja laiteinvestoinnit vähenevät edelleen yritysten tyytyessä kapasiteetin käyttöasteen nostamiseen uusien investointien sijaan.

Kaiken kaikkiaan yksityisten investointien ennustetaan kasvavan tänä vuonna 2,4 prosenttia. Ensi vuonna muukin kuin asuinrakentaminen vauhdittuu suhdanteiden myötä niin, että

Taulukko 2. Kysynnän ja tarjonnan tase.

Käyvin hinnoin	2009	2009	2010e	2011e
	Mrd. €	Määrän muutos (%)		
Bruttokansantuote	171,3	-8,0	3,7	3,7
Tuonti	59,8	-18,1	8,3	7,2
Kokonaistarjonta	231,1	-11,1	4,9	4,7
Vienti	64,0	-20,3	9,6	8,2
Kulutus	137,0	-1,0	2,3	1,8
– yksityinen	94,0	-1,9	3,0	2,5
– julkinen	43,0	1,2	0,7	0,2
Investoinnit	33,4	-14,7	1,8	7,3
– yksityiset	28,6	-17,4	2,4	9,0
– julkiset	4,8	6,1	-1,9	-2,5
Varastojen muutos (ml. tilastollinen ero) ¹	-3,4	-3,6	0,9	0,3
Kokonaiskysyntä	231,1	-11,1	4,9	4,7

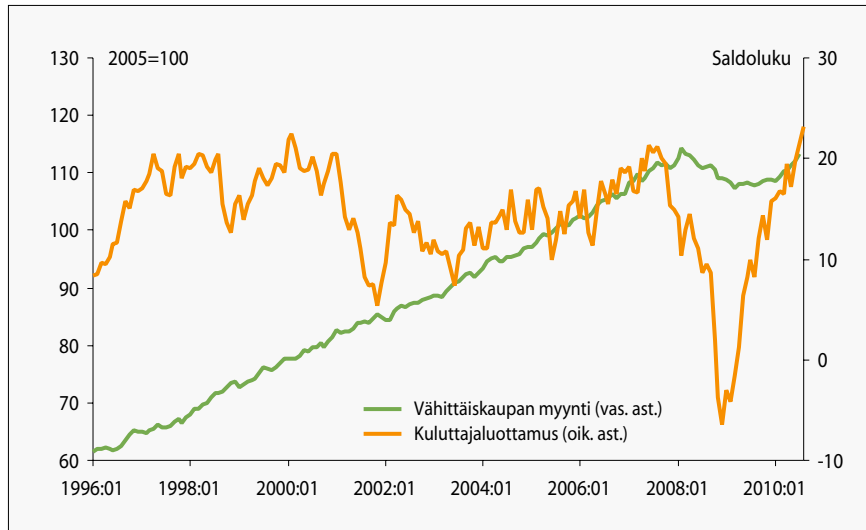
¹ Määrän muutos on prosenttiyksikköä suhteessa BKT:hen. Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos.

yksityisten investointien odotetaan kasvavan yhteensä 9,0 prosenttia. Asuinrakentamisen kovin kasvu alkaa ensi vuonna olla jo takana, mihin vaikuttaa osaltaan valtion elvytystoimien lopettaminen. Rakentamisen toimeliaisuutta nostaa kuitenkin muu rakentaminen, joka alkaa elpyä hitaasti matalalta lähtötasoltaan. Selvää kasvua ennustetaan kone- ja laiteinvestointeihin, jotka lisääntyvät ensi vuonna noin 10 prosenttia kahden vuoden rajun supistumisen jälkeen.

Työllisyys lähtee loivaan kasvuun ensi vuonna

Taantuma näkyi selvästi työllisyyslukuissa viime vuoden ja vielä tämän vuoden alkukuukausien aikana. Työllisten määrä väheni vuotta aiempiin lukuihin verrattuna kesäkuuhun asti, joskin huhti-, touko- ja kesäkuun muutokset työllisyydessä verrattuna vuotta aiempiin lukuihin olivat varsin pieniä. Heinäkuussa 2010 työllisyys kasvoi ensimmäisen kerran vuoden takaiseen lukuun verrattuna tammikuun 2009 jälkeen. Ennustamme, että vuoden 2010 viimeisinä kuukausina työllisyys kasvaa hieman, mutta keskimäärin työllisyys pysyy muuttumattomana vuoteen 2009 verrattuna. Vuonna 2011 työllisyys lähtee selvempään nousuun. Ennustettu työllisyyden keskimääräinen vuosikasvu vuonna 2011 on 1,1 prosenttia eli noin 30 000 työpaikkaa.

Kuvio 4. Kuluttajaluottamus ja vähittäiskaupan myynti Suomessa 1996:01–2010:08.

Lähde: Eurostat.

Taantumana aikana tyypillisesti väestön työvoimaosuus laskee, koska vaille työtä jääneitä poistuu työvoimasta aktiivisen työnhaun loppuessa, ja näin on käynyt tälläkin kertaa. Vuoden 2009 kuluessa työvoimaosuus taantui selvästi: se oli keskimäärin 66,5 prosenttia eli prosenttiyksikön alhaisempi kuin vuonna 2008. Taantuminen näkyi selvemmin miesten kuin naisten työvoimaosuudessa. Tämän vuoden heinäkuussa työvoimaosuus oli 0,2 prosenttiyksikköä korkeampi kuin vuotta aikaisemmin, mutta ensimmäisen vuosipuoliskon aikana se laski vielä joka kuukausi edelliseen vuoteen verrattuna. Paraneva työllisyys pysäyttää kuitenkin loppuvuonna työvoimasta vetäytymisen. Ennustamme vuoden 2010 työvoimaosuuden olevan keskimäärin vain 0,1 prosenttiyksikköä alhaisempi kuin vuonna 2009 eli 66,4 prosenttia.

Vuonna 2011 työvoimaan osallistuminen kasvaa jälleen niissä ikäryhmissä, jotka taantumana aikana ovat poistuneet työvoimasta, mutta samanaikaisesti ikärakenteen vanheneminen heikentää hieman keskimääräistä työvoimaosuutta. Työvoimaosuus nousee kuitenkin kokonaisuudessaan 0,1 prosenttiyksikköä 66,5 prosenttiin. Työvoiman määrä kasvaa työvoimaosuuden nousun ja väestönkasvun ansiosta 0,6 prosenttia.

Työllisyyden ja työvoiman määrän muutosten yhteisvaikutuksesta työttömien määrä nousee tänä vuonna 8 000 henkilöllä viime vuoden keskitasosta. Työttömyysaste nousee siten vuonna 2010 keskimäärin 8,5 prosenttiin. Ensi vuonna työttö-

mien määrä vähenee 14 000 henkilöllä ja työttömyysaste alenee keskimäärin 8 prosenttiin.

Sopeutuminen työn kysynnän laskuun on tapahtunut paitsi työllisyyden laskuna myös työtuntien kautta. Talouden kääntyessä taantumana tyypillisesti työtunnit vähenevät aluksi työllisyyttä enemmän, ja tuotannon kääntyessä taas kasvuun ne myös alkavat nousta ennen työllisyyslukuja, koska tunteja on helpompaa sopeuttaa kuin työllisten määrää. Lomautusten väheneminen ja ylitöiden yleistyminen myötävaikuttavat työtuntien kasvuun. Ennustamme, että tänä vuonna työtunnit kasvavat 1,5 prosenttia, vaikka työllisyys pysyy vielä ennallaan. Talouden kasvu tapahtuu osittain myös tuottavuuden kasvun kautta: se heikentyi vuosina 2008 ja 2009 ja al-

kaa tänä vuonna jälleen nousta. Vuonna 2010 tuottavuus kasvaa 2,2 prosenttia työntuntia kohden. Vuonna 2011 työtunnit lisääntyvät 2,2 prosenttia, mikä yhdessä bkt:n 3,7 prosentin vuosikasvun kanssa merkitsee 1,5 prosentin tuottavuuden kasvua työntuntia kohti.

Työllisyyden rakenteessa on joitakin seikkoja, jotka tulisi ottaa huomioon talouspolitiikassa. Vaikka kokonaistyöllisyys on nyt kääntymässä nousuun, yli vuoden työttömänä olleiden määrä on noussut jyrkästi, kun osa jo taantumana alkuvaiheessa työttömäksi jääneistä ei edelleenkään ole onnistunut työllistymään. Sama kohtalo uhkaa laman myöhemmässä vaiheessa työttömäksi joutuneita, vaikka osa työttömistä työllistyykin talouskasvun myötä. Jotta estettäisiin työttömyyden rakenteellistuminen, pitkittyvän työttömyyden uhkaamiin tulisi kohdistaa työvoimapolitiittisia aktivointitoimenpiteitä. Myös nuorten työllistymisestä on edelleen huolehdittava, joskin 15–24 -vuotiaiden työttömyys on aivan viime kuukausina jo hieman liehtynyt viime vuoden tilanteeseen verrattuna.

Myös korkeasti koulutettujen työttömien työnhakijoiden määrä on noussut voimakkaasti kuluneen vuoden aikana. Vaikka korkeasti koulutettujen työttömyys on tyypillisesti alhaisempaa kuin muiden ryhmien, se johtaa resurssien hukakäyttöön, jos heidän työttömyytensä muodostuu pitkäaikaiseksi eivätkä he siksi enää kykene saamaan koulutustaan vastaavaa työtä. Työvoimapolvelujen tarjoamisen lisäksi kor-

keasti koulutettujen työllisyystilannetta voidaan parantaa löysentämällä valtion tuottavuusohjelman henkilöstövähennysvaatimuksia.

Ostovoiman kasvu hiipuu vuonna 2011

Kuluneen vuoden aikana solmitut työehtosopimukset ennakoivat maltillista nimellisansioiden nousuvauhtia vuosille 2010 ja 2011. Sopimuskorotusten taso vuodelle 2010 asettuu yhden prosentin tietämiin. Ensi vuoden korotukset voivat muodostua hieman suuremmiksi, koska talous elpyy ja työllisyystilanne paranee. Palkkaperinnön vuoksi vuonna 2010 toteutuva ansiotason nousu muodostuu kuitenkin hieman suuremmaksi kuin vuonna 2011. Sopimuspalkkojen korotukset jäävät edellisvuosien tapaan vientiteollisuudessa hieman pienemmiksi kuin palvelualoilla. Palkkaliikumukset jäävät hyvin pieniksi molempina vuosina. Ansiotasoindeksin nousuvauhti jää keskimäärin noin 2,6 prosenttiin vuonna 2010 ja vain 2,2 prosenttiin vuonna 2011. Keskituntiansioiden nousu on samaa suuruusluokkaa.

Ansiotason nousun hidastumisesta huolimatta palkkasumman kasvu nopeutuu vuonna 2010. Tähän on syynä työtuntien määrän kääntyminen kasvuun, joka jatkuu vuonna 2011. Tästä syystä palkkasumma kasvaa tänä vuonna 4,0 ja ensi vuonna 4,6 prosenttia. Palkkasumma nousee vuosina 2010 ja 2011 kuitenkin hitaammin kuin kansantulo, minkä vuoksi palkkojen kansantulo-osuus kääntyy laskuun.

Kotitalouksien omaisuustulot kasvavat selvästi jo kuluvan vuoden aikana, ja kasvu jatkuu myös vuonna 2011. Erityisen paljon kasvavat metsän myyntitulot, jotka laskivat vuonna 2009 voimakkaasti talouden syvän taantumana vuoksi. Vuosien 2010 ja 2011 aikana omaisuus- ja yrittäjätulot palautuvat kohti taantumaa edeltänyttä tasoaan, mikä merkitsee suhteellisen nopeaa kasvuvauhtia. Omaisuustulot kasvavat selvästi palkkatuloja nopeammin.

Hallituksen harjoittama ostovoiman tukeminen veronkevennyksien avulla alkaa olla loppuillaan. Merkittäviä ansiotuloveronkevennyksiä ei ole luvassa. Sen sijaan kunnallisverotus kiristyy ja sosiaalivakuutusmaksut nousevat. Lisäksi välillinen verotus kiristyy, kun etenkin

Taulukko 3. Ennusteen keskeisiä lukuja.

	2009	2010e	2011e
Työttömyysaste (%)	8,2	8,5	8,0
Työttömät (1 000)	221	229	215
Työlliset (1 000)	2 457	2 457	2 487
Työllisyysaste (%)	68,3	68,0	68,8
Inflaatio, kuluttajahintaindeksi (%)	0,0	1,2	2,2
Ansiotaso, ansiotasoindeksi (%)	3,9	2,6	2,2
Kotitalouksien käytettävissä olevat reaalitytulot (%)	2,5	3,3	1,6
Vaihtotaseen ylijäämä (mrd. €)	2,1	2,2	3,0
Kauppataaseen ylijäämä (mrd. €)	3,6	3,8	4,6
Valtiontalouden rahoitusylijäämä			
mrd. €	-8,3	-9,4	-6,6
% BKT:sta	-4,9	-5,3	-3,5
Julkisyhteisöjen rahoitusylijäämä			
mrd. €	-4,7	-4,8	-0,4
% BKT:sta	-2,7	-2,7	-0,2
Velkaantumisaste (Emu-velka)			
% BKT:sta	43,9	49,0	50,2
Veroaste, %	43,1	43,0	43,8
Lyhyet korot (3 kk:n euribor)	1,2	0,8	1,2
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v.)	3,7	2,9	3,2

Lähde: Suomen Pankki, Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos.

arvonlisävero ja energiaverot nousevat. Välillisen verotuksen kiristymisen saa aikaan inflaation kiihtymisen vuonna 2011. Tästä syystä palkansaajien reaaliensioiden ja ostovoiman kasvu hiipuu lähelle nollaa vuonna 2011. Omaisuustulojen ripeän kasvun ja vuonna 2011 kohentuvan työllisyyden ansiosta kotitalouksien käytettävissä olevat reaalitytulot kasvavat kuitenkin 3,3 prosenttia vuonna 2010 ja 1,6 prosenttia vuonna 2011.

Yksityinen kulutus elpyy tänä vuonna

Vuoden 2009 syvä taantuma sai aikaan kotitalouksien säästämisen lisääntymisen ja yksityisen kulutuksen supistumisen. Kulutuksen lasku näkyi voimakkaimmin kestokulutustavaroiden kohdalla, erityisesti autokaupassa. Kotitalouksien odotukset ja koheneva taloustilanne ovat kuitenkin muuttaneet tilanteen selvästi positiivisempaan suuntaan kuluneen vuoden aikana. Muutos näkyy vähittäiskaupan kasvuna, asun-

toikaupan piristymisenä ja autokaupan erittäin vahvana elpymisenä. Yksityisen kulutuksen määrän ennakoitaan kasvavan 3,0 prosenttia vuonna 2010 ja 2,5 prosenttia vuonna 2011. Yksityisen kulutuksen kasvu painottuu kestokulutustavaroiden ja autojen kauppaan. Kulutusmenojen nimellinen kasvu taas nopeutuu ennustejakson aikana, mutta syynä tähän on kuluttajahintojen nousu kiihtymisenä vuonna 2011.

Kuluttajaluottamuksen kohentumisesta huolimatta kotitalouksien säästämisasteen ennakoitaan pysyvän vuosina 2009–2011 lähes ennallaan. Tähän on syynä odotettavissa oleva korkotason asteittainen nousu ennustejakson aikana, mikä osaltaan vähentää velkaantumishalukkuutta vuoden 2011 aikana.

Inflaatio kiihtyy selvästi vuonna 2011

Kuluttajahinnat ovat nousussa kuluvan vuoden aikana, mutta nousuvauhti pysyy toistaiseksi hitaana. Alkuvuoden aikana inflaatio oli vielä lähellä nollaa. Hintojen nousu kuitenkin kiihtyy asteittain. Kustannuspaineita talouteen tulee raaka-ainesten ja varsinkin öljyn maailmanmarkkinahintojen lähdettyä nousuun. Talouksien elpymässä on odotettavissa, että raaka-ainehintojen nousu jatkuu verraten nopeana myös vuonna 2011.

Kotimaiset hintapaineet jäävät kansainvälisiä paineita vähäisemmiksi vuosina 2010 ja 2011. Hintapaineita vähentää työvoimakustannusten nousun hidastuminen. Tähän ovat syynä matalat sopimuskorotukset, palkkaliukuman vähäisyys ja työnantajien kansaneläkemaksun poisto. Koska työn tuottavuus kääntyy nousuun, on seurauksena yksikkötyövoimakustannusten lievä aleneminen vuosien 2010 ja 2011 aikana.

Kotimaisia hintapaineita aiheutuu lähinnä välillisen verotuksen kiristymisestä. Tämän suuntainen kehitys alkoi heinäkuussa 2010, kun kaikki arvonlisäverokannat nousivat yhdellä prosenttiyksiköllä. Seuraavaksi hallitus on nostamassa energiaveroja vuonna 2011 noin 700 miljoonalla eurolla työnantajan kansaneläkemaksun poistamisen kompensoimiseksi. Yhdessä yleisen alv-kannan noston kanssa tämä toimi kiihdyttää kuluttajahintojen nousuvauhtia vuonna 2011. Kuluttajahintaindeksillä mitattavan inflaation arvioimme siten olevan 1,2 prosenttia vuonna 2010 ja 2,2 prosenttia vuonna 2011. Kuluttajahintaindeksiä nostavat hieman myös odotettavissa oleva korkotason ja asuntojen hintojen nousu.

Talouden käänne lisää verotuloja tänä vuonna

Valtion verotulojen kehitys oli alkuvuonna 2010 heikkoa, mutta tapahtunut voimakas suhdannekäännös tulee parantamaan koko vuoden tulosta tuntuvasti. Tosin kotitalouksien tuloveroon tehdyt kevennykset estävät sen kasvun, ja arvonlisäveronkin tuotto kohoaa vain runsaat 2 prosenttia, koska heinäkuun alusta voimaan astunut alv:n kokonaistason korotus yhdellä prosenttiyksiköllä ei riitä kompensoimaan ruuan, ravintoloiden ja autojen alv:n leikkauksia. Autoveron ja yhteisöveron tuotto yhteensä kasvaa runsaalla miljardilla eurolla. Välillisiä veroja kertyy lisää runsaat 3 prosenttia ja välittömiä veroja noin 6 prosenttia.

Valtionvelan korkomenoihin ennustetaan tänä vuonna noin viidenneksen pudotusta, koska velan kasvusta huolimatta korkotaso putoaa tuntuvasti. Kuntien valtionosuuksiin ennustetaan historian valossa melko maltillista 5 prosentin kasvua, mutta valtion tulonsiirrot sosiaaliturvarahastoille paisuvat liki 20 prosenttia työnantajan kansaneläkemaksun poiston kompensoinnin ja sosiaalimenojen kasvun seurauksena. Valtion kulutus- ja investointimenot polkevat jokseenkin paikallaan. Valtiontalouden alijäämä kasvaa vain hieman ja jää 9,4 miljardiin euroon, 0,8 miljardia euroa pienemmäksi kuin vielä viime vuonna PT:n ennusteissa.

Kunnallisveron 0,39 prosenttiyksikön noususta huolimatta sen tuoton kasvu jää tänä vuonna alle prosenttiin siihen tehtyjen kevennysten takia. Yhteisö- ja kiinteistöveron kasvun ansiosta kuntien tuloveron tuotto nousee kuitenkin 4,4 prosenttia. Kuntien investoinnit supistuvat hieman, mutta niiden kulutusmenojen kasvu kiihtyy hieman viime vuoden poikkeuksellisen alhaisesta vauhdista. Kuntien yhteenlaskettu rahoitusaliijäämä puolittuu noin 400 miljoonaan euroon.

Työeläkelaitosten ja muiden sosiaaliturvarahastojen maksetut tulot kasvavat tänä vuonna yhteensä 4,3 prosenttia. Vaikka työnantajan kansaneläkemaksun poisto tekeekin niihin ison loven, kompensoi valtio sen täysimääräisesti Kelalle samalla

Taulukko 4. Valtion aktiivinen finanssipolitiikka (tarkistettu 2009–2010) vaikutus suhteessa vuoden 2009 nimelliseen burrokansantuotteeseen, % (elvyttävä +, kiristävä -).

	2009	2010	2011
Valtion budjettitalouden menot	0,6	0,1	-0,5
Verojen ja sosiaalimaksujen muutokset	0,9	0,4	-0,6
Kokonaisvaikutus	1,5	0,5	-1,1

Ennusteiden vertailua

Oheisesta kuviosta nähdään, miten vuotta 2009 koskevat bkt-ennusteet kehittyivät. Viime vuonnahan bkt supistui lopulta peräti 8 prosenttia. Kuviosta käy ilmi, että vielä alkusyksystä 2008 kokonaistuotannon ennustettiin varsin yleisesti kasvavan seuraavana vuonna vajaat kaksi prosenttia. Luottokriisin puhjettua ennusteet alkoivat synkentyä. Suomen Pankki ennusti ensimmäisenä jo 9.12.2008, että vuoden 2009 kokonaistuotanto jopa supistuu. Mihinkään jyrkkään pudotukseen ei kuitenkaan vielä uskottu. PT:n 3.2.2009 julkaisema ennuste 3,7 prosentin supistuksesta oli ensimmäinen todella synkkä arvio. Tästä eteenpäin tuotannon pudotus arviotiin yhä vain suuremmaksi eri ennusteissa, kun talousdataa muun muassa viennin romahduksesta alkoi kertyä.

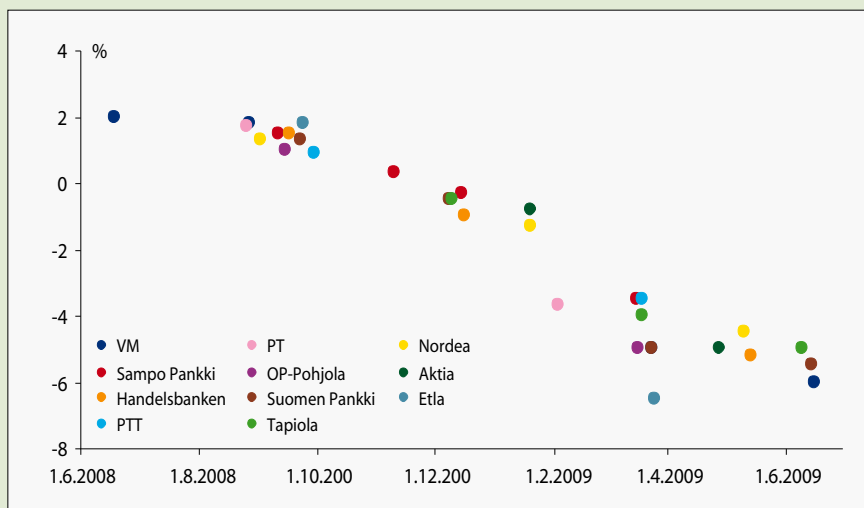
Vuotta 2010 koskevat ennusteet olivat ensin vuoden 2009 alkupuolella vielä suhteellisen pessimistisiä. Esimerkiksi PT julkisti vuoden 2009 alkupuolen ennusteensa poikkeuksellisesti jo 3.2., jolloin kansainvälinen rahoituskriisi ei vielä ollut rauhoittunut. Selvimmin vasta vuoden 2009 jälkipuolella jotkut ennustajat alkoivat päätellä, että Suomenkin reaalitytalous alkaa toipua akuutin rahoituskriisin väistyttyä. Kesästä 2009 eteenpäin aina vuoden 2010 puoliväliin asti vuotta 2010 koskevissa arvioissa oli kuitenkin tavanomaista enemmän hajontaa. 1.9.2009 julkaisemassaan ennusteessaan PT ryhmittyi jo selvästi niiden joukkoon, jotka arvioivat tuotannon kääntyvän selvään nousuun vuoden 2010 aikana. Suomen suhdanneuraa koskevat näkemuserot näkyivät keväällä 2010 myös vuotta 2011 koskevissa ennusteissa. Optimistisimpia ensi vuoden bkt-ennusteissaan olivat ETLA, PT ja Nordea.

Vuosia 2010 ja 2011 koskevat Suomen BKT-ennusteet.

	PT	Muiden ennusteiden mediaani
Vuosi 2010		
Talvi-kevät 2009	-0,7	-0,5
Syysy 2009	1,8	1,0
Talvi-kevät 2010	3,0	1,5
Vuosi 2011		
Talvi-kevät 2010	3,5	2,1

Lähde: Talouselämä, Palkansaajien tutkimuslaitos.

Vuosia 2010 ja 2011 koskevat Suomen BKT-ennusteet.

kun työtulo- ja sairaanhoitovakuutusmaksu sekä työeläke- ja työttömyysvakuutusmaksut nousevat tuntuvasti. Toisaalta sosiaalietuuksia ja –avustuksia maksetaan noin 5,5 prosenttia viimevuotista enemmän, merkittävimpana syynä työttömyyteen liittyvät menot. Tämän sektorin rahoitusylijäämä paisuu 600 miljoonalla eurolla.

Julkinen talous lähes tasapainoon jo ensi vuonna

Vuonna 2011 energiaverot tuottavat valtiolle niihin tehtävien korotusten ja talouskasvun ansiosta yhteensä lähes 900 miljoonaa euroa tämänvuotista enemmän. Arvonlisäveroa kertyy lisää reilu miljardi euroa. Makeis- ja jäteveron korotusten tuotot ovat näihin lukuihin verrattuna hyvin vähäisiä. Yhteensä välillisten verojen kertymä kasvaa 10,5 prosenttia. Tuloveroihin ei ole tulossa merkittäviä aitoja kevennyksiä. Yhteisöveroa kertyy valtiolle lisää runsaat 700 miljoonaa euroa, mutta se jää yhä noin miljardi euroa alemmalle tasolle kuin vuonna 2008. Yhteensä valtion saamat välittömät verot lisääntyvät kymmenkunta prosenttia.

Valtionvelan korkomenot kääntyvät ensi vuonna lievään nousuun, mutta samalla alkavat myös valtion omaisuustulot kasvaa selvästi. Työttömyyteen liittyvien menojen kasvu pysähtyy, ja kuntien valtionosuuksien kasvu jää noin 400 miljoonaan euroon. Kun vielä kulutus- ja investointimenot kasvavat vain hiukan, niin valtiontalouden alijäämä kutistuu 6,6 miljardiin euroon.

Tässä ennusteessa on oletettu 0,2 prosenttiyksikön nousu vuoden 2011 kunnallisveroon. Kun toisaalta kevennyksiä ei tule ja yhteisöveron tuotto edelleen nousee tuntuvasti, niin kuntien verotuotto kasvaa jo 7 prosentilla. Kuntien kulutusmenojen kasvu kiihtyy hiukan, mutta investointimenot pysyvät edellisvuoden tasolla. Kokonaisuutena kuntatalous nouseekin jo ensi vuonna vajaat 300 miljoonaa euroa ylijäämäiseksi.

Vuonna 2011 työeläke- ja työttömyysvakuutusmaksujen korotukset kiihdyttävät maksutulojen kasvun runsaaseen kuuteen prosenttiin. Kun sosiaalivastustusten ja –etuuksien kasvu jää tuntuvasti hitaammaksi, kasvaa työeläkelaitosten ja muiden sosiaaliturvarahastojen ylijäämä jo liki 6 miljardiin euroon eli 3,1 prosenttiin bruttokansantuotteesta.

Tänä ja ensi vuonna kaikkien julkisyhteisöjen rahoitusasema kohentuu, ja yhteenlaskettuna ne päätyvät vuonna 2011 miltei tasapainoon; alijäämäksi tulee tänä vuonna 2,7 pro-

senttia ja ensi vuonna enää 0,2 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Julkisyhteisöjen yhteenlaskettu alijäämä ei missään vaiheessa ylitä 3 prosentin EMU-rajaa. Huoli julkisen talouden velkaantumisesta ja kestävytydestä on hälvennyt huomattavasti verrattuna vielä muutamia kuukausia sitten vallinneeseen tilanteeseen. Julkinen bruttovelka näyttäisi asettuvan kohtuulliselle 50 prosentin tasolle suhteessa bruttokansantuotteeseen. Veroaste eli verojen kokonaismäärän suhde bruttokansantuotteeseen pysyy tänä vuonna suunnitteen ennallaan mutta nousee ensi vuonna lähes prosenttiyksikön.

Elvytyksestä irrottaudutaan etuajassa

Palkansaajien tutkimuslaitoksen arvion mukaan hallituksen finanssipolitiikan elvytys nousi 1,5 prosenttiin bkt:sta vuonna 2009. Rungas kolmannes tästä oli menoelvytystä. Osoituksena suhteellisen heiveröisestä menoelvytyksestä Suomen julkinen kulutus kasvoi viime vuonna vain 1,2 prosenttia ja siten varsin vaatimattomasti verrattuna euromaiden keskiarvoon, joka oli 2,4 prosenttia, tai vaikkapa Ruotsin suhteellisen hitaaseen 1,7 prosentin kasvuun. Se, ettei verojen keventäminen tukenut kokonaiskysyntää viime vuonna, näkyi yksityisen kulutuksen tuntuvana lähes kahden prosentin supistumisena ja kotitalouksien säästämisasteen jyrkähkönä nousuna. Näyttää siltä, että veronkevennykset ovat alkaneet vaikuttaa vasta tämän vuoden toisella neljänneksellä, kun työmarkkinatilanne on kohentunut ja kotitalouksien tuntema epävarmuus omasta toimeentulosta on alkanut hellittää. Näin elvytyksen vaikutus realisoitui varsin myöhään ja tilanteessa, jossa vienninkin kasvu alkoi kiihtyä.

Tänä vuonna finanssipolitiikka elvyttää edelleen verojen osalta. Menolisäysten osalta politiikka on sen sijaan lähes neutraalia. Ensi vuonna finanssipolitiikka kiristyy selvimmän verotuksen osalta, mutta myös menojen osalta politiikka on kiristävää. Kokonaisvaikutukseltaan ensi vuoden finanssipolitiikka voisi olla vielä vähintäänkin neutraalia, ettei talouspolitiikka heikentäisi työllisyyttä. Onhan todellinen tuotanto vielä selvästi potentiaalista tuotantoa pienempi. Veronkiristysten vastapainoksi olisi siten voitu tukea työllistymistä lisäämällä resursseja aktiiviseen työllistämispolitiikkaan ja luopumalla valtion tuottavuusohjelmasta, jonka kiristyneet vaatimukset heikentävät erityisesti korkeakouluista valmistuneiden työllisyystilannetta. Niin ikään tukea olisi voitu ka-

navoida suunniteltua enemmän kunnille, jotka vielä ensi vuonna joutuvat tarpeettomastikin leikkaamaan palveluitaan.

Toteutettavassa kiristyksessä näkyy EU-maissa laajemminkin omaksuttu suunta, jossa Kreikan velkakriisin jälkeisissä tunnelmissa on melko yksituumaisesti päätetty aikaistaa finanssipolitiikan kiristystä riippumatta siitä, onko siihen pakko. Saksan ohella Suomessa tällaista hätää ei olisi pitänyt olla. Onhan molempien valtioiden asema rahoitusmarkkinoilla vahva. Suomen julkinen velka ja alijäämä ovat sitä paitsi alueen pienimpiä. Hallituksen ensi vuoden linjausta voidaan kuitenkin pitää suhteellisen maltillisena, jos sitä verrataan esimerkiksi Englannin hallitukseen yliampuvaan kiristysohjelmaan. ■

Taloukehityksen vaikutus esimerkkiperheiden ostovoimaan

Palkansaajien tutkimuslaitos julkaisee jo kolmannen kerran esimerkkiperhelaskelmia, joissa tarkastellaan ansiotulojen, tulonsiirtojen, verojen, asuntolainan hoitokulujen ja vuokrien vaikutuksia kuuden erilaisen esimerkkiperheen ostovoimaan. Laskelmat perustuvat ennusteisiimme tulojen ja hintojen kehityksestä. Verotusta ja tulonsiirtoja koskevat laskelmat on tehty ns. Jutta-mallin avulla.

Esimerkkiperheet ovat samat kuin edellisenä vuonna, ja ne on valittu kuvaamaan mahdollisimman monipuolisesti suomalaisia kotitalouksia. Edustavaksi tulonsaajaksi sukupuolen sekä ammattinimikkeiden tai koulutustaustojen mukaan on valittu vuoden 2009 mediaanituloinen. Mediaanituloisen tulonsaajaryhmästä puolet saa häntä enemmän ja puolet vähemmän.

Vuoden 2009 tiedot esimerkkiperheiden mediaanituloista on saatu Tilastokeskuksen yksityisen sektorin kuukausipalkat –tilastosta. Vuosien 2010 ja 2011 osalta bruttotulot perustuvat PT:n ennusteeseen ansiotasokehityksestä. Vuonna 2010 ansioiden oletetaan kasvavan 2,6 prosenttia ja vuonna 2011 2,2 prosenttia. Eläkeläisten bruttotulot kyseisille vuosille on laskettu ottamalla huomioon Sosiaali- ja terveysministeriön ennuste TEL-indeksin kasvulle sekä 1.3.2011 voimaantuleva takuueläke. Työeläkkeiden oletetaan kasvavan 0,3 prosenttia vuonna 2010 ja 1,9 prosenttia vuonna 2011. Takuueläke parantaa merkittävästi pienituloisten eläkeläisten asemaa¹. Työttö-

¹ Koska laskelmissa käytetty Jutta-mallin versio ei ota erikseen takuueläkettä huomioon, on se huomioitu muuttamalla täyden kansaneläkkeen parametria vuodelle 2011 685 euroksi kuukaudessa. Jutta-mallin uudessa versiossa takuueläke tullaan ottamaan huomioon.

mien osalta peruspäivärahan on ennustettu kasvavan 25,79 euroon päivältä vuonna 2011.

Laskelmissa on otettu huomioon myös hallituksen talousarvioesityksessä ehdottamat muutokset sairaanhoito-, työttömyysvakuutus- ja työeläkevakuutusmaksuissa vuodelle 2011. Lisäksi laskelmissa on ennusteisiimme perustuen tehty oletuksia vuokrien, kuntien veroprosentin ja asuntolainojen korkojen kasvusta.

Perhekohtaisten inflaatioennusteiden laskennassa on käytetty samoja kulutuskoreja kuin vuonna 2009. Kulutuskorit on estimoitu Tilastokeskuksen kulutustutkimus 2006 aineistosta. Eri hyödykeryhmien inflaatioennusteita ja perhekohtaisia kulutuskoreja käyttämällä on laskettu perhekohtaiset inflaatiot. Reaalitulot on saatu poistamalla inflaation vaikutus nettotuloista.

Perheiden kuvaukset

Hyvätuloinen toimihenkilöpariskunta

Perhe on akavalainen lapseton pariskunta. Mies on koulutukseltaan ekonomi ja naisella on oikeustieteellinen koulutus. Kuukausipalkat ovat 6 100 € ja 4 800 €. Perhe asuu velattomassa omistusasunnossa.

Toimihenkilöperhe, 2 lasta

STTK:laisen perheen vanhemmat ovat insinööri ja sairaanhoitaja. Kuukausipalkat ovat 3 200 € ja 2 700 €. Perheessä on kaksi lasta. Perhe asuu omistusasunnossa ja heillä on asuntolainaa 150 000 euroa.

Työntekijäperhe, 2 lasta

SAK:laisen perheen vanhemmat ovat kuorma-autonkuljettaja ja kaupan myyjä. Kuukausipalkat ovat 2 100 € ja 1 900 €. Perheessä on kaksi lasta, ja se asuu vuokralla 80 neliön asunnossa.

Pienipalkkainen yksinhuoltajaperhe, 1 lapsi

Perhe koostuu yksinhuoltajaäidistä ja yhdestä lapsesta. Äiti työskentelee siivoojana 1 750 €:n kuukausipalkalla. Perhe asuu vuokralla 60 neliön asunnossa.

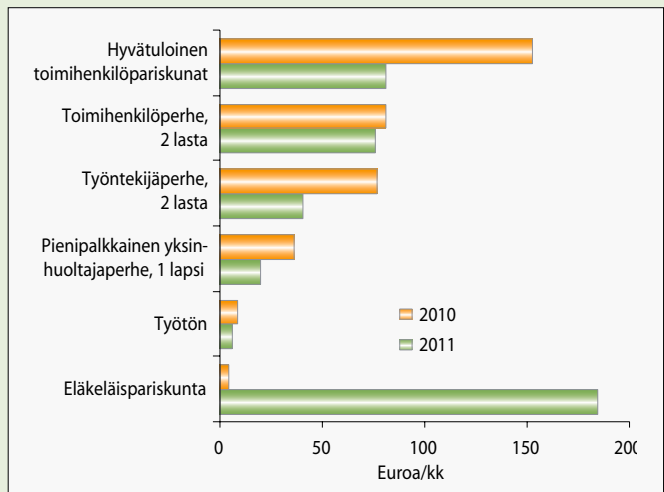
Yksinasuva työtön

Kotitalous muodostuu yhdestä työttömästä henkilöstä, joka saa työmarkkinatukea, asumistukea ja toimeentulotukea. Hän asuu vuokralla 40 neliön asunnossa.

Eläkeläispariskunta

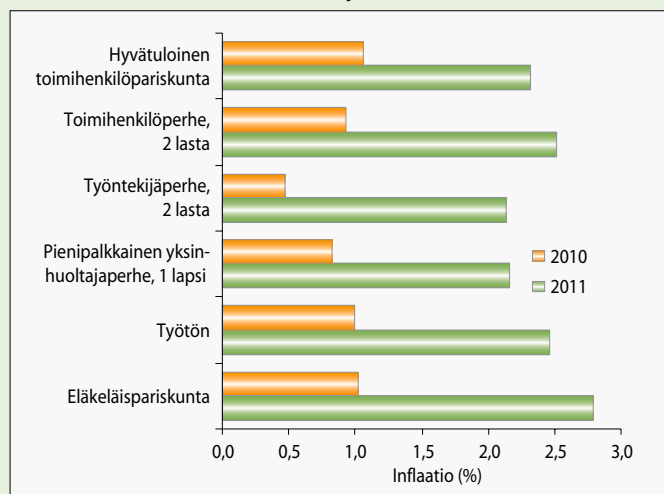
Kotitalouteen kuuluu kaksi eläkeläistä, joista toinen saa keskimääräistä työeläkettä ja toinen kansaneläkettä. Pariskunta asuu velattomassa omistusasunnossa.

Perhekohtaisten nimellisten nettotulojen muutokset 2010 ja 2011.

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos.

Perhekohtaiset inflaatiovauhdit 2010 ja 2011.

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos.

Esimerkkiperheiden nettotulojen nimellinen ja reaalin muutos

Malliperhelaskelmien mukaan kaikkien perheiden nimellistulot kasvavat vuosina 2010 ja 2011. Kasvu on nopeampaa vuonna 2010 kuin vuonna 2011, mikä johtuu oletetusta ansiotasoindeksin kasvusta. Molemmat vuodet huomioituna nimellistulot kasvavat eniten hyvätuloisella pariskunnalla ja vähiten työttömällä. Takuueläkkeen vaikutus eläkeläispariskunnan tuloihin on selkeä, ja heidän nimellistulonsa kasvavatkin 185 € vuodesta 2010 vuoteen 2011.

Perhekohtaiset inflaatiot pysyvät maltillisina, noin prosentin tuntumassa vuonna 2010. Vuonna 2011 inflaatio kiihtyy selvästi asumisen (vuokrien), energian ja elintarvikkeiden hintojen kohotessa. Eniten kallistuu eläkeläispariskunnan kulutuskori, jonka vuotuinen inflaatio on 2,8 prosenttia. Tämä nousu johtuu suurelta osin asumis- ja energiakustannusten kasvusta. Pienimmällä inflaatiolla selviää työntekijäperhe, jonka kulutuskorin inflaatio on vuonna 2010 0,5 prosenttia ja vuonna 2011 2,1 prosenttia.

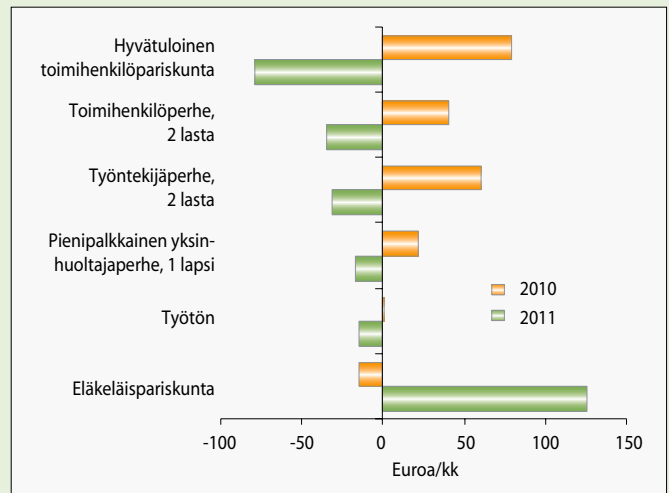
Inflaatiosta puhdistetut nettotulot eli reaalitytulot kasvavat tai pysyvät samoina kaikilla paitsi eläkeläispariskunnalla vuonna 2010. Euromääräisesti eniten kasvavat hyvätuloisen pariskunnan reaalitytulot. Eläkeläisten reaalitytulot puolestaan vähenevät. Reaalitytulojen kasvu johtuu alhaisesta inflaatiosta ja ansiotason kasvusta. Vuonna 2011 kaikkien muiden paitsi eläkeläispariskunnan reaalitytulot putoavat. Eläkeläisten tulojen kasvu selittyy takuueläkkeen käyttöön otolla. Muiden osalta reaalitytulojen laskua selittää inflaation kiihtyminen.

Esimerkkiperheiden ostovoima kasvaa kaikilla muilla paitsi työttömällä ja eläkeläispariskunnalla vuonna 2010. Eniten kasvaa työntekijäperheen ostovoima, noin 1,8 prosenttia. Eläkeläisperheen reaalitytulojen suhteellinen muutos on negatiivinen, noin -0,8 prosenttia. Vuonna 2011 reaalitytulot supistuvat esimerkkiperheissä noin prosentin paitsi työttömällä, jonka reaalitytulojen suhteellinen lasku on noin -1,7 prosenttia. Eläkeläisperhe on taas poikkeus, ja sen reaalitytulojen prosentuaalinen kasvu on vuonna 2011 6,5 prosenttia.² Vuosien 2008 ja 2009 osalta havaitaan, että eläkeläispariskunnalla ja toimihenkilöperheillä on mennyt hyvin reaalitytulojen kasvulla mitattuna. Heikoimmin on menestynyt työntekijäperhe, jon-

² Eläkeläispariskunta asuu velattomassa omistusasunnossa. Laskelmassa ei ole erikseen otettu huomioon mahdollisuutta, että kyseessä olisi omakotitalo, jonka lämmityskustannuksiin ja kiinteistöveroon tulisi keskimääräistä isompia lisäyksiä vuonna 2011. Pahimmassa tapauksessa ne saattaisivat leikata ison osan eläkeläisperheen reaalitytulojen kasvusta.

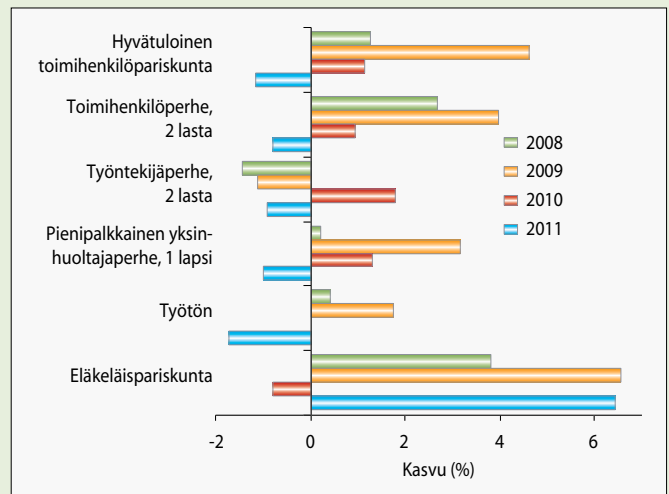
ka reaalitytulojen kasvu on ollut negatiivista vuosina 2008 ja 2009. Myös työttömän ostovoiman kasvu on ollut heikkoa, ja sen ennustetaan pysyvän samana tai laskevan vuosina 2010 ja 2011.

Perhekohtaisten reaalitytulojen euromääräiset muutokset 2010 ja 2011.

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos.

Perhekohtaisten reaalitytulojen suhteelliset muutokset 2008–2011.

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos.

Ansiotulot ja verotus 2009 (€/kk).

Esimerkkiperhe	Bruttotulot	Saadut tulonsiirrot	Verot	Nettotulot	Verojen osuus bruttotuloista
Hyvätuloinen toimihenkilöpariskunta	10 900	0	4 006	6 894	0,37
Toimihenkilöperhe, 2 lasta	5 900	211	1 556	4 554	0,26
Työntekijäperhe, 2 lasta	4 000	211	844	3 366	0,21
Pienipalkkainen yksinhuoltajaperhe, 1 lapsi	1 750	283	338	1 695	0,19
Työtön	551	416	103	864	0,19
Eläkeläispariskunta	2 318	0	363	1 956	0,16

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos.

Ansiotulot ja verotus 2010 (€/kk).

Esimerkkiperhe	Bruttotulot	Saadut tulonsiirrot	Verot	Nettotulot	Verojen osuus bruttotuloista
Hyvätuloinen toimihenkilöpariskunta	11 184	0	4 137	7 047	0,37
Toimihenkilöperhe, 2 lasta	6 053	211	1 629	4 635	0,27
Työntekijäperhe, 2 lasta	4 104	211	872	3 443	0,21
Pienipalkkainen yksinhuoltajaperhe, 1 lapsi	1 796	286	350	1 731	0,20
Työtön	551	413	91	873	0,17
Eläkeläispariskunta	2 323	0	363	1 960	0,16

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos.

Ansiotulot ja verotus 2011 (€/kk).

Esimerkkiperhe	Bruttotulot	Saadut tulonsiirrot	Verot	Nettotulot	Verojen osuus bruttotuloista
Hyvätuloinen toimihenkilöpariskunta	11 429	0	4 301	7 128	0,38
Toimihenkilöperhe, 2 lasta	6 187	211	1 686	4 711	0,27
Työntekijäperhe, 2 lasta	4 194	211	921	3 484	0,22
Pienipalkkainen yksinhuoltajaperhe, 1 lapsi	1 835	286	370	1 751	0,20
Työtön	554	417	92	879	0,17
Eläkeläispariskunta	2 524	0	379	2 145	0,15

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos.